

Halil İbrahim Özkaya (1892-1972)

Halil İbrahim Bey, Belediye Hekimi Mehmet Bey ve Nimet Hanımın oğlu olarak 1892'de Antalya'da doğdu. İlkokulu Antalya Rüştüyesinde ortaöğrenimini ise Konya İdadisinde tamamladı. Eğitiminden sonra 25 Kasım 1909'da İstanbul Üsküdar-Selimiye Vakıf Mektebinde öğretmen olarak meslek hayatına başladı. Öğretmenliği sırasında eğitimine devam ederek 1914'te Darülfünun Hukuk Şubesinden mezun oldu.

Halil İbrahim Bey (ÖZKAYA)

Eğitimini tamamladığı sırada I. Dünya Savaşı nedeniyle seferberlik ilan edilmesi üzerine 9 Ağustos 1914'te silah altına alındı. Askeri eğitimini tamamladıktan sonra yedek asteğmen olarak 19 Ağustos 1915'te cepheye gitti. Çanakkale ve Kafkas Cephelelerinde savaşarak 1 Mayıs 1917'de Yedek Teğmen rütbesine yükseltildi. Savaşın sona ermesiyle 8 Kasım 1918'de terhis olduktan sonra Antalya'ya gelerek avukatlık yapmaya başladı. Bir yıl sonra 1 Aralık 1919 tarihinde Darülhilafe Medresesi Müdürü olarak atandı. Millî Mücadele döneminde aktif görev alan Halil İbrahim Bey, Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine katıldı. Ayrıca Antalya şehrinde işgale karşı kurulan Antalya İhtiyat Zabitan ve Münevveran Cemiyetinde başkan olarak görev yaptı. İtalyanların haksız işgaline karşı hukukçu kimliğiyle mücadele ederek Ölü Haşmet'in İtalyanlar tarafından vurulması üzerine kurulan muhtelif tahkik komisyonu üyeliğinde bulundu.

Millî Mücadele Döneminin aktif üyelerinden biri olarak 1.Dönem TBMM seçimlerinde aday olup seçimlerde 91 oy aldı. Böylece Antalya Milletvekili seçilerek 8 Mayıs 1920'de Meclis'te hazır bulundu. İktisat, Bütçe, Dışişleri, Anayasa, Adalet ve Dilekçe Komisyonlarında üye olan Halil İbrahim Bey ayrıca Memurin Muhakematı Tetkik Kurulunda çalıştı. Bu süreçte 1. toplantı yılında Dilekçe, 2. toplantı yılında Adalet Komisyonlarında kâtip üye olarak, 2. ve 3. toplantı yılında ise İktisat Komisyonu sözcüsü olarak görev yaptı. İstiklal Mahkemelerinin kurulması üzerine hukukçu olması nedeniyle 9 Mart-10 Mayıs 1923 tarihleri arasında El-Cezire İstiklal Mahkemesi Savcısı olarak görev yaptı. Mecliste aktif vekillerden biri olarak Yabanabad (Kızılcahamam) Kaymakamı Ali Rıza Efendi'nin ailesine maaş bağlanması, İdare-i Kura ve Nevahi Kanunu, Mükellefiyeti Nakliye-i Askeriye Vergisi Kanunu, 1338 (1922) Senesi Emniyet-i Umumiye Bütçesi, 1338 (1922) Senesi Maliye Vekâleti Bütçesi, Ordu Maaş, Seferberlik ve Cephe Zamları Kanunu, Askeri Tekaüt ve İstifa Kanununa Müzeyyel Kanun, Hıyanet-i Vataniye Kanunu, Divan-ı Temyiz-i Askeri Kanunu, TBMM Zabıt Ceridelerinin çoğaltılıp dağıtılması, Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu gibi pek çok hususta biri gizli oturumda olmak üzere 35 konuşma yaptı ve 2 kanun önerisi verdi.

Milletvekilliğinden sonra Antalya'da avukatlık yapmaya başladı. Aynı zamanda 20 Ocak 1924'ten itibaren Ticaret Okulunda hukuk dersleri vermeye başladı. Şehrin ileri gelenlerinden biri olarak İl İdare Heyetine seçildi. Ticaret Okulunun kapatılması üzerine Adliye Vekâletine başvurarak hakimlik görevi talep etti. Bunun üzerine 1 Haziran 1927

tarihinde çay ilçesi Sulh Hâkimi olarak görevlendirildi. ay'dan sonra 26 Aralık 1928'de Sandıklı İlçesi Hukuk Hâkimliğine atandı. Buradaki görevinden 9 Şubat 1930 tarihinde istifa ederek Antalya'ya döndü ve avukatlığa devam etti. Daha sonra Maarif Müdürlüğü görevlerinde bulundu. İlk olarak 30 Aralık 1930'da Tokat Maarif Müdürü olarak atandı. Daha sonra sırasıyla 6 Mayıs 1934'te Amasya, 16 Aralık 1934'te Muğla, 12 Nisan 1937'de Niğde ve 30 Ocak 1939'da Diyarbakır Maarif Müdürlüğüne atandı. En son görev yaptığı Diyarbakır Maarif Müdürlüğünden 9 Şubat 1941 tarihinde ayrıldıktan birkaç gün sonra 26 Şubat 1941 tarihinde emekli oldu.

Emekli olduktan sonra Antalya'ya dönerek avukatlığa devam etti. Elmalı'dan İl Genel Meclisi üyesi olarak seçildi. İlerleyen süreçte 1947 yılında Antalya noterliğini üstlenerek 10 yıl görev yaptı. Bundan sonra yaş haddinden emekli olarak Ankara'ya yerleşti. Burada avukatlık yapmaya devam etti. 26 Ocak 1972 tarihinde vefat ederek Ankara'da Cebeci Asri Mezarlığına defnedildi. Evli ve 4 çocuk babası olan Halil İbrahim Bey, iyi derecede Fransızca bilmekteydi. Oğullarından Mehmet Şükran Özkaya, 1961-1980 döneminde Cumhuriyet Senatosu tabii üyesi olarak TBMM'de görev yaptı.

Nedim SARIGÜZEL

KAYNAKÇA

Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Arşivi

E.S.G.M.A., Memuriyet Hizmet Cetveli, Halil İbrahim ÖZKAYA, Şahsi Dosya, 18.2.1941.

E.S.G.M.A., Emekli Maaşı Bordrosu, Halil İbrahim ÖZKAYA, Şahsi Dosya, 26.02.1941.

TBMM Arşivi

TBMM Arşivi, **Tercüme-i Hal Kâğıdı**, Şahsi Dosya No: 25.

TBMM Arşivi, **Tercüme-i Hal Kâğıdı**, Şahsi Dosya No: 25, Ek: 3.

Resmi Yayınlar

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: I, C. 10, TBMM Matbaası, Ankara, 1958-1960.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: I, C. 12, TBMM Matbaası, Ankara, 1958-1960.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: I, C. 13, TBMM Matbaası, Ankara, 1958-1960.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: I, C. 18, TBMM Matbaası, Ankara, 1958-1960.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: I, C 19, TBMM Matbaası, Ankara, 1958-1960.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: I, C 20, TBMM Matbaası, Ankara, 1958-1960.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: I, C 22, TBMM Matbaası, Ankara, 1958-1960.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: I, C 24, TBMM Matbaası, Ankara, 1958-1960.

Araştırma ve İnceleme Eserler

BİÇİCİ, Mehmet, "Antalya Şehrinde Siyasal Yaşam (1920-1950)", Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C 16, S 4, ss. 1058-1072.

ÇOKER, Fahri, Türk Parlamento Tarihi 1919-1923, C 3, Ankara 1980.

DEMİREL, Ahmet, **Birinci Mecliste Muhalefet (İkinci Grup)**, 2. Baskı, İletişim Yay., İstanbul 1995.

SARIGÜZEL, Nedim, "Birinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinde Antalya Milletvekilleri (Biyografi ve Faaliyetleri)", **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, C7, S 12, ss. 205-236.

SARIGÜZEL, Nedim, **Birinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinde Antalya Milletvekilleri (Biyografi ve Faaliyetleri)**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2009.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halil-ibrahim-ozkaya-1892-1972/?pdf=7319> adresinden erişilmiştir